

РОЗДІЛ 2. ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНИХ ЗМІН

УДК 339.9:621.31

Абакуменко Ольга Вікторівна
д.е.н., професор
професор, Чернігівський національний технологічний університет
e-mail: harp-of-winds@yandex.ua

Лук'яшко Павло Олександрович
к.е.н., доцент
доцент, Чернігівський національний технологічний університет
e-mail: pavelluk@ukr.net

ТЕНДЕНЦІЇ ІМПОРТУ В УКРАЇНУ НАФТОПРОДУКТІВ ДЛЯ ПОТРЕБ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ

На основі динаміки виробництва мазуту в Україні, а також, показників експорту-імпорту товарів згідно коду УКТ ЗЕД 271019, констатовано поєднання тенденцій до зростання імпортозалежності та диверсифікації джерел постачання в даній сфері.

Геополітичні процеси чотирьох останніх років суттєвою мірою трансформували українське суспільство, економіку та зовнішньоекономічні відносини. Втрата частини території країни з її населенням і виробничим потенціалом з одного боку знизила потребу у електроенергії, що сприяло зменшенню обсягів її виробництва в 2015 році майже на 20% в порівнянні з 2013 роком [1; 2]. В той самий час втрата контролю над значною частиною вуглевидобувних потужностей та погіршення торговельних зв'язків із традиційним партнером в енергетичній сфері (Російською Федерацією) сприяли диверсифікації та відповідній зміні цінових параметрів імпорту енергоносіїв в Україну.

Нафтопродукти, зокрема мазут, є одним із основних видів енергоносіїв, котрі використовуються в Україні для потреб електроенергетики. Щоправда починаючи з 2010 року частка даного виду енергетичної сировини в обсязі енергетичних матеріалів, переданих на потреби електроенергетики знижувалася та у 2014 році не досягала навіть 0,5%. З іншого ж боку, значення даного показника в 2009 році (майже 5%) засвідчує досить високий його потенціал як варіанту диверсифікації сировинних ресурсів електростанцій [3].

Внутрішні потреби України в мазуті покриваються за рахунок внутрішнього виробництва та імпорту. У статистичних матеріалах щодо зовнішньоекономічної діяльності топковий мазут обліковується за кодом УКТ ЗЕД 2710190000. Нажаль деталізації саме за даним продуктом статистичний матеріал не містить, тому змушені працювати з даними по товарній підпозиції в цілому. Показники виробництва мазуту, імпорту та експорту цінностей за товарною підпозицією 271019 наведені в таблиці 1.

Статистичні дані засвідчують перманентне зниження обсягів внутрішнього виробництва мазуту починаючи з 2009 року. При чому в 2015 році було вироблено всього 2,4% від рівня 2008 року, тобто очевидним є повний занепад даного виробництва. Занепад внутрішнього виробництва при збереженні потреби в споживанні цілком закономірно спричинив зростання імпорту та зниження експорту цінностей за товарною підпозицією 271019 УКТ ЗЕД. Обидві названі тенденції актуалізувалися вже в 2011 році.

Протягом періоду, що розглядається, відбулися суттєві зміни у структурі постачання імпортової продукції в Україну. Якщо в 2008-2010 роках основним постачальником виступала Російська Федерація (59%-68% загального обсягу імпорту), то з 2011 року відбулося суттєве зростання частки Республіки Білорусь. При чому вважаємо за необхідне вказати на

нестабільність ролі Білорусі в структурі поставок. Різке зростання частки даної країни відбулося в 2011 році (42% в порівнянні з 7% в 2010 році), після чого в наступному році було досягнуте значення у 53%. В 2013 ж році спостерігалось не менш різке зниження частки Білорусі (до 37%) на користь Російської Федерації (42% проти 30% у 2012 році). В 2014 та 2015 роках частка Білорусі знову зросла та становила відповідно 52% та 46% проти 25% та 27%, що припадали на Росію. У відхиленні від загальної тенденції поступової відмови України від домінування російських енергоносіїв на внутрішньому ринку, котре спостерігалось в 2013 році, вбачаємо прояви політичної боротьби. Уряд Президента Януковича так чи інакше намагався послабити засилля російської продукції на вітчизняному енергетичному ринку, що прослідковується в географічній структурі закупівель не тільки нафтопродуктів, але і паливних елементів для атомних електростанцій та природного газу у 2011-2012 роках. Не маючи змоги і підстав говорити про мотиви вказаних дій (дійсне прагнення забезпечити енергонезалежність країни чи намагання підвищити ціну її „продажу”) можемо засвідчити лише, що політика кардинально змінилася в 2013 році. Відновлення ж курсу на диверсифікацію постачання енергоносіїв та забезпечення енергонезалежності відбулося вже після політичних подій кінця 2013 року.

Таблиця 1

Дані щодо виробництва мазуту та зовнішньоекономічних операцій України за товарною підпозицією 271019 УКТ ЗЕД у 2008-2015 роках*

Показники	од.вим.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
Внутрішнє виробництво мазуту	тис. т.	2270,0	2391,9	2296,9	2030,0	715,3	600,1	380,2	55,2
Імпорт товарів підпозиції 271019 УКТ ЗЕД всього, в т.ч.:	тис. т.	4497	2234	1941	4750	5433	4680	5153	5341
	млн.\$	3866	1107	1322	4480	5306	4541	4695	2969
	\$/т.	859,58	495,45	681,23	943,23	976,69	970,30	911,13	555,96
з РФ	тис. т.	2754	1323	1319	1940	1612	1947	1274	1440
	млн.\$	2304	585	818	1742	1526	1786	1149	817
	\$/т.	836,51	442,42	620,52	898,25	946,81	916,87	902,13	567,38
з РБ	тис. т.	749	138	143	1982	2877	1753	2678	2480
	млн.\$	642	72	90	1874	2774	1711	2380	1325
	\$/т.	858,01	520,57	633,41	945,64	964,43	975,77	888,49	534,30
Експорт товарів підпозиції 271019 УКТ ЗЕД	тис. т.	3634	2320	3159	3001	1115	797	546	264
	млн.\$	2227	963	1594	2266	888	572	363	110
	\$/т.	612,89	415,25	504,61	755,31	796,66	718,09	665,94	416,59

*Складено на основі [4; 5]

Цінові параметри основних імпортерів нафтопродуктів за товарною підпозицією 271019 УКТ ЗЕД характеризуються високим рівнем кореляції. Даний факт цілком закономірний, адже ціни на білоруську продукцію встановлюються не просто з урахуванням цінової динаміки світового ринку, але й під впливом цінових коливань російської нафти, від постачань котрої залежить нафтопереробна галузь Білорусі. Цікавість однак викликає той факт, що білоруська продукція була дорожчою за російську лише до 2014 року, коли співвідношення змінилося. В даному відношенні слід щоправда враховувати елемент дискримінації у відносинах Україна-Росія в енергетичній сфері. Середня ціна російської нафти для України в 2014 році становила 819,76 \$ за тону, тоді як середня ціна її закупівлі Білорусією дорівнювала 338,95 \$ за тону [6].

Тож, загалом можемо вказати на такі основні тенденції імпорту в Україну нафтопродуктів для потреб електроенергетики. По-перше, імпортозалежність України в

даному питанні суттєво зросла через згорання власного виробництва мазуту. На користь даного висновку свідчить і факт згорання експорту. По-друге, з 2012 року намітилася трансформація кола постачальників даної продукції. На провідні позиції в імпорті відповідних товарів в Україну вийшла Білорусь, замінивши Росію. По-третє, у відносинах України з Російською Федерацією з приводу закупівлі енергетичної сировини очевидні факти цінової дискримінації. Енергетична сфера використовується правонаступником СРСР для провадження неімперіалістичної політики та здійснення політичного тиску, тому питання забезпечення енергетичної безпеки та енергонезалежності України на даному етапі слід вважати питанням національної безпеки.

Література

1. Черноусенко О.Ю. Стан енергетики України та результати модернізації енергоблоків ТЕС / О.Ю. Черноусенко // Проблеми загальної енергетики. - 2014. - Вип. 4. - С. 20-28.
2. Енергетична галузь України: підсумки 2015 року. – К.: Центр Разумкова, Видавництво „Заповіт”, 2016. – 71 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://razumkov.org.ua/upload/2016_ENERGY.pdf
3. Енергетичний баланс України // Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>
4. Статистична інформація // Офіційний сайт Міністерства енергетики та вугільної промисловості України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/archive?cat_id=35081
5. Експорт-імпорт окремих видів товарів за країнами світу // Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>
6. Импорт товаров в Республику Беларусь за январь-декабрь 2015 года // Официальный сайт Национального статистического комитета Республики Беларусь [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.belstat.gov.by/upload-belstat/upload-belstat-pdf/oficial_statistika/6znak-2015-god-29-07-2016/ТТ100105.pdf

УДК: 330.341

Білошапка Вікторія Степанівна,
канд.екон.наук, доцент,
доцент кафедри банківської справи
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана», м.Київ
e-mail: 2docent@ukr.net

ДО ПИТАННЯ ПРО ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ЕКОНОМІКИ

Анотація. Розкрито специфічні риси інноваційно-орієнтованої економіки, показано вплив держави на її формування, представлено майбутні результати формування інноваційно-орієнтованої економіки в Україні.

На сучасному етапі надзвичайно актуальним завданням України є формування інноваційної економіки. Відмінною ознакою такої економіки стає постійна поява нових продуктів і послуг, а також більш короткий термін життєвого циклу інновацій. Сучасним науковим товариством доведено, що поліпшення конкурентоспроможності як підприємств, так і країн в цілому, неможливо без підвищення інноваційної складової в економічному розвитку. Інноваційний характер економіки є засобом поліпшення функціонування господарських систем, підвищення продуктивності праці, і, в підсумку - поліпшення якості життя населення, що є глобальною метою будь-якої держави.